

Täysistunto

Keskiviikko 13.11.2024 klo 14.00—22.00

11. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 123/2024 vp
Valiokunnan mietintö StVM 15/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 15/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Esittelypuheenvuoro, edustaja Kiuru.

Keskustelu

17.32 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähden esittelemään nyt tätä isoa esitystä, jonka tehtävänä on toteuttaa sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen täysimääräinen kanavointi valtion ja kuntien talouteen vuosien 25—28 aikana julkisen talouden suunnitelman mukaisesti. Lisäksi tavoitteena on toteuttaa sairauspäivärahan kohdistuvan noin 60 miljoonan euron säästö julkisen talouden suunnitelmassa päivitetyllä tavalla. Kyseessä on siis hallitusohjelman ja sitä kautta hallituksen sote- ja sotusäästöistä merkittävästi suurin osa, joka tänään tässä esitellään, ja sitä kautta asialla on iso merkitys.

Hallitusohjelman menosäästöistä ja keväällä 2024 päätetyistä uusista menosäästöistä yhteensä noin 1,13 miljardia vähentää lakisääteisillä vakuutusmaksuilla rahoitettavien sosiaaliturvarahastojen, Työllisyysrahaston ja Sairausvakuutusrahaston, menoja. Ilman säästöjen kanavointia sosiaalivakuutusmaksut laskisivat sosiaaliturvarahastojen menojen pienentyessä, mikä laskisi julkisen talouden tuloja, eikä valtion ja kuntien velkaantuminen vähentyisi hallitusohjelmassa tavoitellusti. Kanavoinnista noin 220 miljoonaa euroa toteutettiin jo vuoden 24 alusta lukien ansiotuloverotusten muutosten yhteydessä, ja nyt käsittelyssä olevalla esityksellä, jota on siis sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsitelty, on tarkoitus toteuttaa tuo puuttuva kanavoinnin osa eli noin 914 miljoonaa euroa.

Sairausvakuutusrahasto on nyt sitten tässä aivan keskeisenä toiminnan kohteena, ja käytännössä kanavointitarpeesta, eli tuosta äsken kuullusta summasta, noin 625 miljoonaa euroa toteutetaan hallituksen esittämällä tavalla alentamalla valtion osuutta Sairausvakuutusrahastosta. Ansiotuloverotuksessa vähennyskelpoiset sosiaaliturvamaksut laskevat kanavointiratkaisun myötä, mikä kasvattaa valtion, kuntien sekä seurakuntien veropohjia, ja näin tämä loppu sitten tulee, jotta saadaan 914 miljoonaa euroa kasaan ja kokonaisuudessaan katettua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Sairausvakuutusrahastosta tehtävä kanavointi koostuu useasta eri kokonaisuudesta, ja tänään en mene näihin yksityiskohtiin. Totean kuitenkin, että esityksessä ehdotetaan sen lisäksi pienennettävän suurimpia sairauspäivärahoja, osasairauspäivärahoja ja kuntoutusrahoja muuttamalla sairauspäivärahan laskusääntöä niin, että 70 prosentin korvaustasoon oikeuttavan vuositulon yläraja alennettaisiin nykyisestä 35 769 eurosta 27 633 euroon. Tulorajan ylittävältä osalta sairauspäivärahaa karttuu siis nykyisen 20 prosentin sijasta tuo 15 prosenttia. Nämä muutokset eivät kohdistu tietenkään niihin vakuutettuihin, jotka ovat tuon vuositulon alle.

On todettava, että valiokunta pitää tässä ratkaisussa myönteisenä sitä, että sairauspäivärahan laskusäännön muuttaminen ei alenna pienimpiä päivärahoja, jolloin myös vaikutukset asumistuki- ja toimeentulotukimenoihin jäävät maltillisemmiksi, ja tämä painotus selkeästi kohdistuu nyt näiden ylempien sairauspäivärahojen leikkauksiin.

On hyvä todeta tässä yhteydessä, että tässä on vaikutuksia näille saajille. Nimittäin ensinnäkin tämä leikkaus koskisi noin 64 prosenttia sairauspäivärahan saajista, joista lähes 60 prosenttia on naisia. Esityksen mukaan laskusäännön muuttaminen pienentäisi keskimäärin tuota rahaa 12,51 eurolla päivältä. Miehillä keskimääräinen leikkaus olisi hieman suurempi kuin naisilla. Sairauspäivärahan laskukaavan muutos pienentäisi sairauspäivärahan kuluja noin 120 miljoonalla eurolla, mutta kun huomioidaan muut vaikutukset, niin tosiasiaassa julkiseen talouteen tämä vaikutus sitten viime kädessä on 59 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Sitten on pakko sanoa tämän esityksen vaikutuksista vielä muutamia sanoja, ja käytän tässä nyt vielä hieman enemmän aikaa, koska tämä on todella näin iso ja merkittävä leikkaus, joka tässä tehdään tähän järjestelmään. Auttamatta tietenkin keskeinen kysymys on ollut sitten tämä saamamme muu palaute.

Ensinnäkin on todettava, että me kuulumme asiantuntijoita ja erityisesti näitä meidän työmarkkinaosapuolia. Tässä kanavointiratkaisussahan taustalla oli etsiä kanavointimallia yhdessä kolmikantaisen työryhmän selvityksen pohjalta vero- ja maksutulojen sekä etuuksien rahoitusten jakautumisesta julkisen talouden eri sektorien kesken. Tämä työryhmä ei kuitenkaan saanut sellaista esitystä aikaan, joka olisi ollut yksimielinen. Työmarkkinajärjestöt, sekä työntekijät että työnantajat, jättivät työryhmäselvitykseen eriävän mielipiteen, ja he viittasivat myöskin tähän valiokuntamme kuulemisessa. Järjestöjen mukaan julkinen talous vahvistuisi jo ilman ehdotettua kanavointia, kun otetaan huomioon työttömyysvakuutusmaksujen verovähennysoikeus, työn verotuksen keventämisen työllisyyttä vahvistava vaikutus ja julkisen sektorin työnantajien velvollisuus maksaa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua.

On hyvä todeta, että tässä yhteydessä työmarkkinajärjestöjen mukaan mahdollisesti tarvittava julkisen talouden suora lisäsopeutus tulisi tehdä ehdotetun kanavointiratkaisun sijasta lisäsäästöillä, tuloja kasvattamalla tai niiden yhdistelmällä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa järjestöt pitivät ehdotettua kanavointia vakuutusperiaatteen vastaisena, koska ansioperusteisia etuuksien rahoittamiseen tarkoitettuja sosiaaliturvamaksuja ei pitäisi käyttää muun talouden vahvistamiseen.

No, tämä on tietenkin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ollut merkittävä haaste nimenomaan siksi, että tässä on paljon myöskin taustalla yhteistä sopimista aikaisemmalta ajalta. On hyvä todeta teille, että ehdotettu kanavointi toteuttaisi täysimääräisesti vuonna 25 jo tämän mahdollisuuden velkaantumisen vähentymiseksi, vaikka nämä säästöt toteutettaisiin nyt asteittain vuosina 24 ja 26. Haasteena on se, että hallituksen esityksen mukaan eri vaihtoehdot eivät kuitenkaan olisi riittävällä tavalla toteuttaneet hallituksen kanavoin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

nille asettamaa suoraa säästötavoitetta julkiseen talouteen, joten sen takia tähän ehdotukseen on täällä nyt sitten lähdetty.

Arvoisa puhemies! Tämä asia on erittäin vaikea, mutta käydään tästä asiasta tarkempaa keskustelua. Niin kuin totesin tuossa äsken, tämä liittyy näihin äsken hyväksytyihin maksuihin ja tämä liittyy niihin niin, että koko tässä kanavoinnissa tämä kokonaisuus kanavoidaan nyt eri tavalla, ja siitä syystä johtuen asetuksella ei noita äskeisiä maksuja voitu asettaa yhteiskuntaan tehtäväksi. Näin sitten jouduimme tekemään myöskin tuon esityksen, käymään valiokunnassa läpi, ja nyt tämä itse kanavointiratkaisu on tässä.

Tähän sisältyy myös vastalause.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola, poissa. — Edustaja Berg.

17.41 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit eivät voi hyväksyä hallituksen esittämiä leikkauksia sairaus- ja kuntoutuspäivärahoihin, koska näiden leikkausten vaikutukset kohdistuvat ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan ja tarkoittavat jälleen uutta heikennystä sosiaalivakuutuksen piirissä oleville ihmisille.

Ehdotettu sairauspäivärahan laskukaavan muutos leikkaa korvauksia laskemalla niin sanottua taitekohtaa ja korvausprosenttia, mikä vaikuttaa negatiivisesti kaikkiin vakuutettuihin, joiden vuositulot ylittävät 27 633 euroa. Näin ollen jo 2 400 euron kuukausitulolla päivärahan taso heikkenee ja keskituloisen ihmisen sairauspäivärahaa leikataan 300—400 euroa kuukaudessa. Tämä on merkittävä heikennys ihmisten toimeentuloon erityisesti pitkien sairauspoissaolojen kohdalla.

Kelan tilastot vuodelta 2023 osoittavat, että lähes kaksisataatuhatta sairauspäivärahan saajaa tulee kärsimään tästä leikkauksesta. Heistä noin 40 prosenttia on miehiä ja 60 prosenttia naisia. Leikkaus on keskimäärin 12,51 euroa päivässä, mikä tarkoittaa vuositasolla 497 euron menetystä. Tämän lisäksi hallitus nostaa sairastamisen kuluja korottamalla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja, lääkkeiden arvonlisäveroa ja vuosiomavastuuta. Yhteisvaikutukset kohdistuvat erityisesti jälleen kerran pienituloisiin ja keskituloisiin kotitalouksiin, jotka jo valmiiksi kamppailevat elinkustannusten kanssa.

Arvoisa puhemies! Pitkittyneillä sairauslomilla leikkaukset lisäävät entisestään taloudellista painetta sairastuneiden arjessa. Samaan aikaan asiantuntijat ovat varoittaneet, että heikentyneet korvaukset voivat johtaa siihen, että vakavasti sairaat joutuvat palaamaan töihin liian aikaisin vaarantaen toipumisen ja pahimmillaan pitkittäen sairauspoissaoloja tai johtaen jopa työkyvyttömyyseläkkeelle.

Sosiaaliturvan tulisi ensisijaisesti auttaa ihmisiä palaamaan takaisin työelämään ja kuntoutukseen. Nyt myös kuntoutusrahan taso laskee, mikä vaikuttaa noin 14 400 etuudensaajaan ja on omiaan vähentämään ihmisten motivaatiota hakeutua kuntoutukseen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esiin, että sairauspäivärahan tason leikkaamisen sijaan tulisi keskittyä sairauspäiväraajaksojen lyhentämiseen. Tämä voitaisiin saavuttaa tehostamalla ja nopeuttamalla hoitoa ja kuntoutusta, panostamalla mielenterveyspalveluihin ja parantamalla työolosuhteita osatyökykyisyyden huomioiden. On tärkeää huomata, että hallituksen esitys kanavoi säästöjä valtiolle ja kunnille siirtämällä rahoitusvastuuta työnantajille ja palkansaajille. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että sosiaalivakuutuksen rahoitusvastuu siirtyy enemmän vakuutusmaksujen ja verorasituksen kautta kotitalouksille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Arvoisa puhemies! Me sosiaalidemokraatit emme hyväksy hallituksen tekemiä mittavia leikkauksia sosiaaliturvaan emmekä sitä, että säästöt kanavoidaan julkiseen talouteen heikentämällä yksilöiden sosiaalista turvaa. Julkisen talouden vahvistaminen on tehtävä oikeudenmukaisesti ja ensisijaisesti tukemalla työllisyyttä, työkykyä, koulutusta ja kasvua. Tämä olisi myös hallituksen työllisyyspolitiikan kannalta järkevämpää kuin nykyinen ehdotus, joka pakottaa sairastuneet palaamaan töihin ennenaikaisesti. On selvää, että valtion ja kuntien talous vaativat vahvistamista. Tämän tulee kuitenkin tapahtua työmarkkinaosapuolten hyväksynnällä eikä hallituksen ehdottamalla tavalla, joka sivuuttaa työmarkkinajärjestöjen yhteisen eriävän mielipiteen. On välttämätöntä, että sosiaalivakuutuksen maksajat ovat mukana päätöksenteossa jatkossakin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Merinen.

17.46 Ville Merinen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ollaan jälleen tässä tämänhetkisen hallituspolitiikan ytimessä: maksatetaan tämä talous niillä ihmisillä, keillä sitä ei pitäisi maksattaa. Tämä leikkaus kohdistuu erityisesti sairaisiin ja pienituloisiin, heikentää ansiosidonnaista sairauspäivärahaa ja lisää erityisesti pitkäaikaissairaiden taloudellista ahdinkoa. Sairastamisen kustannukset kasvavat. Hallituksen korotukset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin sekä lääkekuluihin lisäävät sairastavien taloudellista rasitusta. Työhön paluu ja kuntoutus vaikeutuvat. Heikentynyt korvaustaso vähentää kuntoutukseen osallistumista ja voi lisätä ennenaikaista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. Varhaisemman työhön paluun riskit: alhaisempi korvaus saattaa pakottaa sairaita takaisin töihin liian aikaisin, mikä voi hidastaa myös toipumista ja lisätä sairauspoissaoloja.

Paremmat ratkaisut työllisyyden lisäämiseksi voisivat olla esimerkiksi sairauspäivärahajaksojen lyhentäminen hoidon saatavuuteen panostamalla tai kuntoutukseen panostamalla ja varhaiseen puuttumiseen panostamalla. Sosiaaliturvaleikkausten valmistelun epäreilisuus on myös: leikkausten valmistelussa ei ole huomioitu työmarkkinaosapuolten näkemystä. Oikeudenmukaisempi tapa olisi ollut vahvistaa työllisyyttä ja työkykyä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen.

17.47 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kyllä täytyy todeta, että meillä on aikamoinen viikko tässä käsillä. Hallitus on leikannut tällä viikolla nuorten kuntoutusrahasta ja heikentänyt vammaisten lasten ja nuorten ja heidän perheidensä toimeentuloa, ja nyt käydään sairastuneiden kimppuun, kun tässä nyt leikataan sairauspäivärahan tasoa.

Tämän esityksen vaikutukset ovat merkittäviä erityisesti pitkälle sairauslomalle jäävälle ihmiselle. Hetki sitten täällä salissa perussuomalaiset kertoivat olevansa duunarien puolella, mutta sairastuneet työntekijät eivät kyllä näytä perussuomalaisia kiinnostavan. Ja kun tähän listaan lisätään vielä tämän hallituksen päätökset korottaa asiakasmaksuja, lääkekorvauksien alkuomavastuuta ja lääkkeiden hintaa korottamalla arvonlisäveroa, niin täytyy todeta, että kyllä tämä leikkaus heikentää huomattavasti pienituloisen ihmisen toimeentuloa muutoinkin kuormittavassa tilanteessa. Samalla leikataan kuntoutusrahaa, mikä taas voi johtaa siihen, että ihmisten työ- ja toimintakyky heikkenee, vaikka päinvastoin nyt meidän pitäisi tukea ihmisten työssäjaksamista ja kannustaa ihmisiä osallistumaan kuntoutukseen. Kuntoutuksen toteuttamatta jättäminen tai lykkäytyminen liian pitkälle voi johtaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

työkyvyttömyyden pitkittymiseen ja ennenaikaiseen eläköitymiseen. Ja todella tässä hallituksen ihan omassa esityksessäkään arvioidaan, että kun ihmiset pyrkivät välttämään sairauslomia, niin työkyvyttömyyseläkkeiden hakeminen voi lisääntyä nykyiseen verrattuna. Me tiedetään, että jo tällä hetkellä esimerkiksi mielenterveyssyistä johtuvat ennenaikaiset eläköitymiset ovat aivan todellinen ongelma.

Arvoisat hallituspuolueiden edustajat, minun on pakko kysyä teiltä: kun meillä on nimenomaan liikaa ihmisiä, jotka joutuvat ennenaikaiselle eläkkeelle työkyvyttömyyden, sairastumisen takia, ja meidän nimenomaan pitäisi saada kaikki pidettyä mukana, kaikki ihmiset mukana työelämässä, jotta tässä maassa pystytään palveluita jatkossakin toteuttamaan ja verotuloja keräämään, niin mikä tämän teidän esityksenne ajatus oikein on? Nyt täällä ei kukaan hallituspuolueista edes halua kommentoida näitä esityksiä. Äskettäin kyllä puhuttiin suu vaahdossa siitä, kuinka täällä pidetään perussuomalaisten osalta työntekijöiden puolia, mutta miten te ajattelette, arvoisat perussuomalaiset, eivätkö sairaat työntekijät merkitse teille mitään? Miksi te haluatte jatkuvasti käydä pienituloisten, kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kimppuun?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

17.50 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Nyt me olemme käsittelemässä yhtä tämän hallituskauden kiusallisimmista esityksistä, mutta on sanottava, että kyllähän tässä sellaista historiallista havinaa on. Näin isoa sosiaaliturvavaleikkausta kerralla harva pääsee tekemään, ja siinä ei ole mitään kaunista katseltavaa. Itse onkin hyvä todeta heti tähän alkuun, että SDP ei kannata tällä tavalla tehtyä ratkaisua. Tämä on todella kova historiallinen päätös, joka tässä nyt tehdään, ja kysymys on siis siitä, että tässä haetaan sitä noin 1,1 miljardin säästöä sosiaaliturvapuolelta niin, että täältä vakuutusjärjestelmästä ikään kuin pusku-reista haettaisiin täydentäjää sille, että saataisiin julkista taloutta tilkittyä. Tällaista aika ajoitin esitetään.

Tämähän on yksi tapa ollut miettiä myös valtiontalouden vakauttamista, mutta rahasto on itsessään rakennettu aikoinaan niin, että ne, jotka ovat tämän rahaston vakuutettuja, voivat olla myöskin suojassa siltä, ettei yksittäisillä hallituksilla ja poliitikoilla tule vastava mieleen. Nyt kun tämä ei sitten ollut mahdollista käydä täällä suoralla kädenojennuksella nyysimässä näitä rahoja näistä ylimääräisistä pusku-reista, joista aika ajoitin on puhuttu, niin tässä esityksessä on todettu, että toteutetaan niin sanottu kanavointiratkaisu. Eli keksittiin hakea reilu 600 miljoonan säästöt sosiaaliturvajärjestelmän sisältä niin, että leikataan käytännössä tuo reilu 600 miljoonaa sitten kanavointiratkaisulla. Kanavoidaan 625 miljoonaa tulemaan rahoitusta alentamalla valtionosuutta sairausvakuutusrahastosta, ja näin sitten valtio nyt tänään tässä ensimmäistä kertaa määrittelee tavoitteekseen alentaa omaa osuuttaan ja sitä kautta ikään kuin tulouttaa tämän puuttuvan rahasumman.

Olen tästä pahoillani siksi ja tämä esityksen vaikein osa liittyy siihen, että pyydetään työmarkkinajärjestöt yhdessä tekemään ehdotusta tällaisesta mahdollisesta kanavointimallista ja päädytään sitten kolmikantaisessa työryhmässä siihen, että riitaudutaan pahan kerran. Tällaisessa tilanteessa, jossa käytännössä työmarkkinajärjestöt jättävät eriävän mielipiteensä tämän työryhmän selvitykseen, pitäisi pystyä pysähtymään vielä kerran. Oliko järkevää tehdä tämän eriävän mielipiteen jättämisen jälkeen tämä valtion ratkaisu yksin valtion sanelemaan? Tässä on aivan samanlainen tekemisen meininki kuin on ollut tällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

koko hallituksella koko tämän ajan, eli sanellaan lopputulos jo valmiiksi, ja kun se ei käyntykään työmarkkinajärjestöille, todettiin, että tehdään sitten itse.

Erikoisinta tässä on se, että tämä työryhmä itsessään pystyi kartoittamaan käytännössä tavat, joilla sairausvakuutuksen kautta tehtävä kanavointi olisi voinut tuottaa sen verran tuloja sekä työllisyyden kohoamisen että myöskin valtion tulojen lisääntymisen näkökulmasta, että olisi saatu tämä ratkaisu aikaan. Eli työmarkkinajärjestöt ajattelivat tosiasiasa veropohjan kasvattamista ja tämän sallimista niin, että koska työttömyysturvaa kolmesti leikattiin, niin siitä syntyneet rahat, jotka tänne pohjaan jäivät, olisi pitänyt jättää tänne pohjaan ja sitä kautta sitten laittaa poikimaan. Siitä olisi kahdella tavalla tullut hyötyä, ja tämä hyöty olisi yltänyt lähemmäs 600:aa miljoonaa jopa SAK:n mukaan, yli tuon 600 miljoonaa, joka tässä nyt omatoimisesti, yksipuolisesti leikataan.

Kyllä minun täytyy sanoa, että miksi ihmeessä ei tähän asiaan ja tähän valmisteluun ensinnäkään herätty ajoissa, miksi tässä ei yritetty neuvotella sosiaaliturvasta vastaavan ministerin johdolla, niin että oltaisiin saatu aikaan ratkaisu, joka kolmikannassa olisi voitu hyväksyä. Silti, kun sanotaan, että tämä ratkaisu ei tuo tarpeeksi rahoja ja tämä oli väärä ratkaisu, mitä työmarkkinajärjestöt ehdottivat — yksimielisesti — silti valtio loppuosan tästä rahoituksesta hyväksyy katettavaksi juuri niin kuin tämä työmarkkinajärjestöjen ratkaisu oli. Eli tästähän tulee se reilu 600 miljoonaa, ja jotta saadaan 914 miljoonaa kasaan, myönnetään, että veropohjia kasvattamalla voidaan tämä loppu tosiasiasa ottaa kuitenkin huomioon. Sitä en siis ymmärrä, että ensin kielletään — ratkaisu ei käynyt — mutta itse kuitenkin valtio turvautuu osittain tähän samaan ratkaisuun tämän rahan saamiseksi, eli kolmannes sitä kautta tästä nyysitään.

Tämä on minusta historiallinen ratkaisu. Tämä kertoo siis siitä, ettei ole minkäänlaista ymmärrystä, miten tosiasiasa näitä asioita pitäisi yhdessä sopien viedä. Ja tämä sairausvakuutuksen kautta tehtävä kanavointi on selkeä punainen lippu siinä suhteessa, että hallitus omillaan tarpoi tässä menemään. Kovaa menoa, kovaa menoa, ja se kritiikki, joka myöskin tähän valiokunnan mietintöön sisältyy, on minusta huomionarvoista luettavaa.

Arvoisa puhemies! Sitten totean vielä tästä toisesta osasta tätä esitystä sen, että tämä sairauspäivärahan laskentakaavan muutos on kova juttu yhteiskunnallisesti. Uskon, että kaikkien kansanedustajien tärkein tehtävä on se, että me edistämme yhteiskunnassa sellaista työelämää, että me saataisiin mahdollisimman vähän sairauspoissaoloja. Minusta myöskin SDP:n tulee kannustaa omallakin vaihtoehtobudjetillaan siihen, että me tehdään sosiaali- ja terveyspolitiikkaa, joka vähentää sairauspäivärahoja ja sairauspäiviä tässä yhteiskunnassa. Esimerkiksi hyvä mielenterveys: seitsemässä päivässä hoitotakuun toteuttaminen mielenterveydessä on kova vastaveto sille, että ihmiset eivät jäisi sairaina kotiin vaan olisivat hyvässä hapessa, ja sitä kautta myöskään sairauspäiviä ja sairauspäivärahoja ei tarvittaisi niin paljon. Mutta tämä hallituksen esitys mekaanisesti leikkaa käytännössä sitä taitetta, mistä päivärahojen osalta maksetaan ja mihin kohdistetaan nämä säästöt, ja minä pidän tätä tehtyä esitystä kyllä todella kovana. Ainoa hyvä puoli tässä on se, että tämä kohdistuu kuitenkin selkeästi suurituloisimpiin sairaisiin, [Puhemies koputtaa] mutta samalla se on vakava kysymys, mitä sillä tarkoitetaan, kun puhutaan suurituloisista sairaista, koska tosiasiasa kun ollaan sairauspäivärahalla, niin silloin ansiot ovat jo selkeästi leikkaantuneet.

Aika isoja kysymyksiä säästöjen mielessä, ja paremmalla sosiaali- ja terveyspolitiikalla olisi saatu yhtä hyviä ratkaisuja aikaan. Nyt tehdään ratkaisuja, joilla ei ole työmarkkinajärjestöjen tukea.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

17.58 **Ville Väyrynen kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Olen täysin samaa mieltä siitä, että yhteiskunnallisella tasolla meidän tärkein tehtävämme olisi tosiaan vähentää sairauspäivien tarvetta ja niitten määrää. Se on se, mihin meidän pitää tähdätä.

Toinen asia, mistä minä olen ihan samaa mieltä, on se, että tämä sairauspäivärahan leikkaus kohdistuu, hyvä näin, suurempaan tuloluokkaan. Kaiken kaikkiaanhan tässä on säästölaiasta kyse, ja me ollaan puolitoista vuotta puhuttu meidän julkisen talouden tilanteesta ja siitä, että meidän pitää pystyä tasapainottamaan tämä jollain tavalla, ja hallitus on sitoutunut yhdeksän miljardin sopeutuksiin, jolloin on päivänseivää, että meille tulee myös säästölakeja tänne, mitkä eivät varmasti ole kenellekään mukavaa luettavaa ja ajettavaa, mutta tässä tilanteessa ollaan, ja näin pitää nyt tämä tilanne huomioon ottaen tehdä.

Mutta säästölain pilvestä tietenkin mielellään löytää jonkun hopeareunuksen, ja se liittyy tähän luovutuspäivärahaan. Meillä on ollut Suomessa tilanne, joka kieltämättä on ollut vähän hämmästyttävä, että jos luovuttaa esimerkiksi munuaisensa sitä tarvitsevalle, niin tästä ei ole saanut täysiä ansionmenetykskorvauksia, koska tämä on laskettu samalla tavalla kuin sairauspäiväraha. Tämä tuleva leikkaus uhkasi myös tätä luovutuspäivärahaa, ja nytten luovuttiin siitä ajatuksesta ja lasketaan entiseen malliin. Hallituksen esitykseen sisältyy myös ajatus, että siirrytään laskemaan luovutuspäiväraha niin kuin tartuntatautipäiväraha, jolloin munuaisensa tai yleensäkin kudoksiansa luovuttava saa täyden ansionmenetykskorvauksen. Elikkä siinä mielessä jotain positiivista näissäkin, ja tästä suuri kiitos hallitukselle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No joo, jos edustaja Pekonen saa tähän vielä vastauspuheenvuoron, niin ole hyvä.

18.00 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tosiaan tässä edustaja Väyrynen puolustelee näitä säästöesityksiä nyt valtioneuvoston tiukalla tilanteella, ja totta on, että valtioneuvosto on tiukoilla. Mutta niin kuin täällä eilenkin todettiin, niin kyllähän politiikka on aina arvovalintoja. Ja te olette tehneet sen arvovalinnan, että te leikkaatte sairailta, te leikkaatte vammaisilta, te leikkaatte kaikista heikoimmassa asemassa olevilta.

Mutta, arvoisa puhemies, itse asiassa olisin halunnut kysyä edustaja Väyrykseltä, mikä teidän mielestänne on suurempi tuloluokka, kun totesitte, että onneksi tässä esityksessä nyt sitten sairauspäivärahan tason leikkaus koskee suurempia tuloluokkia. Kun tämän esityksen mukaan sairauspäivärahan taso leikkaantuu jo 2 400 euroa kuukaudessa tienaaavilta, minun mielestäni se ei ole suurempi tuloluokka. Itse asiassa se on aika pienituloinen ihminen, jonka tuloihin tämä tulee vaikuttamaan aika merkittävästi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten puhujalistalle, edustaja Laiho.

18.01 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Otan myös nyt kantaa joltain osin tähän esitykseen, joka liittyy tähän kanavointiratkaisuun. Lähinnä sen, mikä täällä keskustelussa on noussut esille liittyen sairauspäivärahoihin ja siihen, että ihmisten työkykyyn ei kiinnitetä huomiota eikä arvosteta sitä, haluan tässä kumota: Tämä hallitus, jos mikä, nyt haluaa ni-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

menomaan kannustaa ja tukea ihmisten työkyvyn säilyttämistä, ja meillä on muun muassa hallitusohjelmassa kirjaus, että puolitetaan mielenterveyssyistä johtuvat sairauspoissaolot tämän hallituskauden aikana. Se on kova tavoite. [Aino-Kaisa Pekonen: Uskotteko, että toteutuu?] Ja mitä liittyy näihin työkyvyttömyyseläkkeisiin, niin olen kyllä vahvasti myös sitä mieltä, että on käsittämätöntä, että meillä mielenterveyden syyt ovat suurin syy jäädä työkyvyttömyyseläkkeelle erityisesti nuorissa ikäryhmissä, ja tähän on kiinnitetty merkittävää huomiota. Toivottavasti missään ei enää työkyvyttömyyseläkkeelle nuoria laiteta suoraan.

Tämä hallitus on juurikin päättämässä terapiatakuusta, se on käsittelyssä valiokunnassa lapsiin ja nuoriin kohdistuen tässä vaiheessa, mutta myös aikuisten osalta esimerkiksi selvitetään lyhytterapian käyttöönottoa myös työterveyshuollossa ja halutaan tukea nimenomaan myös aikuisten mielenterveysasioita ja panostaa ennaltaehkäisyyn, työhyvinvointiin. Siihen liittyy johtaminen ja muut. Suuri merkitys on myös siellä työpaikoilla tehtävällä työllä, johtamisella. Yksi iso asia myöskin, mihin me nyt lainsäädännöllisesti ei pystytä vaikuttamaan mutta mikä varmasti on arvioitava työpaikoilla, on, että mikä on esimerkiksi lähityön ja etätyön suhde ja millä tavalla voi varmistua siitä, että työntekijät voivat hyvin työpaikalla, jos heitä ei esimerkiksi näe. Sitä ei täällä eduskunnassa pystytä sanomaan, mikä on se oikea ratkaisu.

Haluan myös nostaa esille, että työ on kuitenkin parasta sosiaaliturvaa. Kun pystyy palaamaan mahdollisimman nopeasti töihin, niin muutenkin voi usein paremmin. Meillä on myös Työote-malli, ja tämän hallituskauden aikana on tavoitteena, että kaikki hyvinvointialueet ottavat sen käyttöön, jolloin pystytään räätälöimään yksilökohtaisesti sopivia sairaslomapituuksia. Kaikki eivät tarvitse yhtä pitkää sairauslomaa. Työnkuva on muuttunut, meillä on erilaisia tehtäviä, ja sen mukaan myöskin se sairasloman tarve tulee määräytyä.

Nostan esille myös tämän edustaja Väyrysen esille nostaman — minkä hallitus korjasi nimenomaan — että myös munuaisen, [Puhemies koputtaa] elimen luovuttaja pystyy saamaan siitä ansionmenetykskorvauksen. Tämä muutos oli todella tarpeen tehdä, ja on hienoa, että hallitus sen sai aikaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista.

18.05 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Kyllä se tietenkin on kova juttu, kuinka helpolla tässä salissa voidaan viedä läpi 914 miljoonan euron säästöt sosiaaliturvaan. Eikä tässä kovin monia puheenvuoroja taideta tänä iltana pitää, että helpolla tämä lähtee.

Iso arvovalintakysymys on se, että kun me säästetään sosiaaliturvarahastosta, niin millä tavalla me halutaan se tehdä. Onko tämä toteutettu tapa sellainen, että me lähettäisiin tähän mukaan? Jos työmarkkinajärjestöt itse päätyisivät kannattamaan juuri tätä valittua tapaa, eihän meillä olisi minkäänlaista ongelmaa. Mutta sen takiahan oli iso meteli tästä, että kuinka hallitus kehtasi yksipuolisesti tehdä tällaisen ratkaisun ilman, että työmarkkinajärjestöt pystyivät olemaan siinä sovussa mukana.

Minusta se on kyllä aika historiallinen hetki, että kun me puhutaan tämän hallituksen pakkolakipaketista, joka täällä sujuvasti hiihtää eteenpäin, niin me myöskin sosiaaliturvan puolella viis veisataan siitä, minkälaiseen ratkaisuun työmarkkinajärjestöt olisivat yhdessä päätyneet. Ja hulluinta tässä on se, että kaksi kolmasosaa tehdään siis työmarkkinajärjestöjen vastaisesti ehdotetulla tavalla ja sitten se, mitä he esittivät, kelpaa kuitenkin loppuvii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

meksi hallitukselle sen loppusäästön aikaansaamiseksi. Kyllä se minun mielestäni on aika iso moraalinen kysymys.

Ja jos me jatketaan näin, niin tämä on myöskin hyvin historiallinen kysymys. Siis historiallisesti on käyty tämän rahaston päälle aikaisemmin, kun me puhutaan Sipilän hallituskaudesta, jolloin kiky-ratkaisu tehtiin, ja Suomi ei varmaan levännyt sen jälkeen laakereillaan. Tämä maa oli aivan sekaisin. Oli siis niin isoja lakkoja, että me voidaan kutsua niitä jopa yleislakoksi, ja muina miehinä täällä porukka vaan hiihtelee menemään tässä.

Nyt leikataan 914 miljoonaa, eikä tämä tunnu missään. Minusta tämä on todella iso ja merkityksellinen kysymys, ja tässä on sen takia SDP:llä vastalauseen paikka. Me leikataan kolme kertaa työttömyysturvasta, saadaan aikaan se, että maksut alenevat, ja nyt kun ne maksut alenevat, niin me ei vaivauduta edes kysymään työmarkkinajärjestöjen kesken, miten me tämä tilanne kloorattaisiin, vaan me päädytään puuttumaan neitseelliseen maape-rään, josta on aikoinaan historiallisesti sovittu, että sieltä ei tehdä suoria lypsyjä valtiontalouteen, että tehdäänkin. Ja kova on veto, kun tänä iltana me ei voida edes olla tästä pahoillamme. Se on minusta todella kova juttu.

Mitä tulee sitten tähän sairauspäivien vähentämiseen, niin on aivan selvää, että jokainen meistä tavoittelee omassa työssään sitä, että me vähennämme sairauspäivärahojen maksamista yhteiskunnassa, että ihmiset olisivat terveempiä ja jaksaisivat töissä. Mutta se tapa, mikä tässä jälleen on valittu, ihmetyttää minua. Mehän ollaan oltu lähellä, että me saataisiin seitsemän päivän hoitotakuu tähän maahan, ja 14 vuorokauttakin on vielä voimassa — te ette saaneet sen pidemmälle tätä tuhatta — mutta parhaillaan käsitellään valiokunnassa sellaista hoitotakuuta, joka on ihan toisesta maailmasta: kolme kuukautta. Ja sitten me puhutaan täällä, että kuinka hienosti me nyt hoidettaisiin tämä tilanne niin, että siinä sairauspäivärahat vähenevät, kun meillä tulee terapiatakuuta voimaan ja ehkä aikuisillekin suunnitellaan jotain. Tämähän menee aivan väärään suuntaan, ja minusta olisi tärkeätä, että me pystytään puhumaan edes täällä suuressa salissa siitä, mitä täällä tapahtuu todella.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

18.08 **Ville Väyrynen kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Sen verran edustaja Pekoselle vastatakseni: On aivan totta, että ei suinkaan se tuloluokka, ketä tämä alaraja koskee, missään nimessä kuulu suurituloisiin, mutta sanotaan näin päin, että te olette puhunut koko tämän kauden ajan kaikista huonoimmassa asemassa olevien puolesta, ja tämä lakiesitys nimenomaan jättää heidät tämän leikkauksen ulkopuolelle. Ehkä näinpäin tämä on parempi ilmaista, mutta tässä on sentään pyritty siihen, että nimenomaan ne kaikista heikoimmasa asemassa olevat jäävät tämän leikkauksen ulkopuolelle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen.

18.09 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Arvoisa puhemies! Se on aivan totta, niin kuin edustaja Väyrynen tässä korjasi, kiitos korjauksesta, että kaikista pienituloisimmat on rajattu tämän ulkopuolelle. Mutta se 2 400 euroa kuukaudessa ei ole mielestäni suurempi tuloluokka. [Krista Kiuru: Ei ole suuri tuloluokka!] Mitä tulee heikoimmassa asemassa oleviin, niin kyllä minä ajattelen, että ne ihmiset, jotka ovat sairastuneet syystä tai toisesta — oli se sitten syöpää tai mielenterveysongelmia tai ihan mitä muuta tahansa — ovat heikommassa asemassa olevia ja heiltä tässä nyt ollaan leikkaamassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Mutta, puhemies, olisin kysynyt oikeastaan valiokunnan varapuheenjohtaja Laiholta: Totesitte tuossa äskeisessä puheenvuorossanne, että hallituksella on tavoitteena puolittaa mielenterveysperustaiset sairauspoissaolot tällä vaalikaudella. Tämä on mielestäni erittäin hyvä tavoite, mutta minun on pakko kysyä, että uskotteko te itse tähän tavoitteeseen. Minä nimittäin pelkään, että tässä käy kuin teidän työllisyystavoitteellenne, että tämä menee ihan päinvastoin tällä teidän tekemällänne politiikalla. Ihmiset ovat todella väsyneitä, ihmiset ovat ahdistuneita ja peloissaan siitä politiikasta, mitä täällä eduskunnassa tällä hetkellä tehdään.

Puhemies, täytyy vielä tuohon edustaja Kiurun, valiokunnan puheenjohtaja Kiurun puheenvuoroon jatkaa sen verran, että kyllähän tässä on ihan kerta kaikkiaan historiallinen sosiaaliturvaleikkaus meneillään. Ja olen tosi pahoillani siitä, että tämä ei tämän enempää ole keskustelua aiheuttanut, sillä tämä on ihan uskomatonta, millä tavalla nyt tätä rahaa kanavoidaan. Tai oikeastaan en tiedä, mikä olisi sille joku oikeampi sana, kun sitä siirretään nyt aivan kuin taskusta toiseen ilman, että siitä olisi yhteisesti sovittu. Minä pidän kyllä tätä erittäin, erittäin epärealistisena, epäoikeudenmukaisena leikkauksena ylipäättänsä, ja myös tämän rahan kanavointi tapahtuu erittäin epäoikeudenmukaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten vielä edustaja Laiho.

18.11 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Vastaan nyt vielä täällä edustaja Pekoselle mielenterveyden syistä johtuvien poissaolojen puolittamisesta tällä hallituskaudella.

Kuten sanoin, tavoite on kova, mutta kyllä meillä tämmöisissä asioissa pitää olla kovia tavoitteita, joita me kuitenkin tavoitellaan. Sitten katsotaan, mihin on päästy.

Mutta kyllä hallitus yrittää kaikkensa, että ihmiset jaksavat olla töissä ja että työuupumusta ehkäistään. Vielä edellisten lisäksi mainitsen esimerkiksi sen, että me selvitämme myös sairaan lapsen hoitotukea ja sitä, millä tavalla esimerkiksi omaishoitajaa voisi tukea työn ja arjen yhdistämisessä. Selvitetään myös mahdollista Ruotsin mallia tässä. Miten me pystytään erilaisissa elämäntilanteissa myöskin työn osalta joustamaan ja myöskin mahdollistamaan erilaisia tapoja tehdä työtä? Kaikki ei ole työperäistä, ja elämäntilanteet vaihtelevat, ja pitää ymmärtää sekin, että semmoisissa tilanteissa pitää olla vaihtoehtoja.

Mutta erityisesti mielenterveyspalveluihin tämä hallitus nyt toden teolla panostaa. Meillä on myöskin Kela-korvausten kautta tulossa tukea esimerkiksi psykiatrikäynneille ja moinin tavoin. Satsaukset ovat kovat ja niin ovat tavoitteetkin, ja niin pitää ollakin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Merinen.

18.13 **Ville Merinen sd:** Kiitos, arvoisa puhemies! Kyllä minä näen vähän eri lailla tämän asian kuin edustaja Laiho tuossa äsken puhui. Näillä teidän toimillanne te laskette kokonaan pois sen, mikä vaikutus on ihmisten mielenterveyteen sillä, että he ovat köyhyysrajan alapuolella, toimeentulotuella, [Krista Kiuru: Kyllä, niukkuus merkitsee myös!] rahat eivät riitä mihinkään. Se kuulostaa ihan hassulta, että eletäänkö me eri todellisuudessa. Ainakin minun kohtaamani ihmiset kärsivät tästä tilanteesta, ja hoitoon on vaikeampi päästä. Esim. hoitotakuu pitenee. [Mia Laiho: Pidentääkö se sitä?] — Niin. [Aino-Kaisa Pekonen: Se on hallituksen esitys! — Eduskunnasta: Ei sitä ole pakko pidentää!] — No, sitten kuitenkin. [Hälinää — Puhemies koputtaa] — Siis minusta tuntuu, että kun minä kuuntelin tuota äskeistä puhetta, eihän se... Millä ihmeellä te saatte vähennettyä mielenterveysongel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

mia, jos ihmisillä on niin huono, todella tiukka tilanne. Tuo ei niin kuin... Minusta tuntuu, että me puhutaan eri maasta, kun minä kuuntelen teidän puheitanne. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Berg.

18.14 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Olen vähän samoilla linjoilla kuin edustaja Merinen tässä kysymyksessä, että se on tosi hyvä, että hallitus nyt suunnittelee nuorille terapiatakuuta, mutta se haaste tässä kokonaisuudessa on juuri se, että muut toimet, mitä hallitus nyt tekee, luovat niitä paineita niille ihmisille. Toimeentulo on yksi olennainen syy näille mielenterveysongelmille, ja nytten monella hallituksen esityksellä ihmisten toimeentuloa heikennetään.

Mitä sitten, jos mennään tuonne työelämään: Seuraavaksi me käsitellään tätä hoitajamitoitusta, ja hoitajamitoituksen yksi syy on ollut juuri se, että terveydenhuollon ammattilaisilla, heillä jotka siellä palvelukodeissa ympärivuorokautisessa hoivassa ovat olleet töissä, se kuormitus on ollut niin suurta, että sitä kuormitusta ollaan haluttu muun muassa tällä hoitajamitoituksella hieman laskea. Nytten, kun sitä kuormitusta lisätään, se on myös yksi syy siihen, mikä saattaa lisätä muun muassa näitä mielenterveysongelmia ja sairauslomia siellä hoiva-alalla. Elikkä te teette samalla monia esityksiä, hallituksen esityksiä, jotka vain tulevat lisäämään sitä meidän tarvettamme mielenterveyspalveluille, ja sitten te paikkaatte sitä yhdellä esityksellä, mikä sinänsä on kannatettava, mutta se ei tule riittämään. Kun meidän mielenterveyden hoitotarve lisääntyy tulevaisuudessa eksponentiaalisesti, niin tämän yksi korjausliike ei tule riittämään sen kokonaisuuden hoitamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista.

18.16 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! On vielä syytä kiinnittää nyt huomiota siihen, mitä täällä todella tapahtuu. Mehän siis leikkaamme tästä nyt ensin kolme kertaa työttömyysturvasta ja kysymme, onko meillä siihen varaa. Kuinka monta kertaa voi työttömyysturvasta leikata ja kuinka monella tavalla per kerta? Kuinka suuria nämä muutokset voivat olla? Kun perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan ainakin kolmesti on viitattu siihen, että noin satasten luokassa kuljetaan, niin sillä saattaa alkaa olla jo vaikutuksia perusoikeuksien näkökulmasta.

Nyt käsillä olevassa ehdotuksessa lypsetään sosiaaliturvarahastosta merkittävä potti valtiolle siinä, millä tavalla valtio tasapainottaa omaa talouttaan, ja koko tässä kuviossa on kysymys siitä, kuinka paljon meillä on julkisessa taloudessa jatkossa voimavaroja hoitaa sekä näille rahastoille kuuluvia tehtäviä että pitää huolta vakuutetuista. Ja pidetäänkö me riittävänä tai pidetäänkö me asiallisena, että me käydään näiden samojen henkilöiden päälle koko ajan? Kuinka monta kertaa siis voi käydä? Kun me ollaan tehty jo satojen ja satojen miljoonien säästöt työttömyysturvaan, niin me tänään lypsetään täältä vielä 914 miljoonaa. Kuinka paljon siis tätä kokonaisuutta voi ammentaa, jonka jälkeen työttömyyden hoito alkaa olla vaikeaa, koska nämä resurssit ovat myöskin sellaisella tasolla, että tämä ei onnistu enää samalla tavalla? Vai onko sillä merkitystä?

Itse ajattelen, että se on hieno tavoite, mikä hallitusohjelmassa on, että tavoitellaan jopa 100 000 uuden työllisen saamista, ja tässä nyt sulaa aika merkittävä potti, jota voitaisi käyttää siihen, että ihmiset työllistyisivät. Eli pitäisi myöskin tietää, mitä vasen käsi tekee, kun oikea täällä nyt kovasti leikkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 123/2024 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.